

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ (YDTÖ)

Teaching Turkish as a Foreign Language (TTFL)

Editörler

Doç. Dr. Aziz KILINÇ

Yrd. Doç. Dr. Abdullah ŞAHİN

Ed. Doç. Dr. Aziz KILINÇ - Yrd. Doç. Dr. Abdullah ŞAHİN

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

ISBN 978-605-364-280-0

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2011, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti'ye aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Ekim 2011

Yayın Yönetmeni: Seda Çelikkaya
Dizgi-Grafik Tasarım: Selda Kılıç
Kapak Tasarımı: Uğur Sarier
Baskı: Ayrıntı Matbaası
(Ankara-0312-394 55 90)

Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 13987

YAYINEVİ

adakale sokak 4/1 yenişehir-ankara
tel: +90 312 4306750-51 (pbx)
belgeç: +90 312 4354460
gsm: 0506 3451936 - 0541 9104545
- 0533 2055230
e-ileti: pegem@pegem.net

DAĞITIM

sağlık sokak 17/a yenişehir-ankara
tel: +90 312 4345424
belgeç: +90 312 4313738
gsm: 0506 3451937 - 0541 4345424
- 0533 2055231
e-ileti: siparis@pegem.net

YAZIŞMA

P.K.175 06442 yenişehir-ankara

internet: **PEGEM.NET**

ÖN SÖZ

İnsanların birbiriyle anlaşmalarını sağlayan en önemli araç dildir. Dil yoluyla insanlar yaşayış biçimlerini, gelenek göreneklerini, inançlarını, bilimsel çalışmalarını nesilden nesile aktarırlar. Bir toplumun ulus olma yolunda en güçlü bağı dildir. Milletin bütün kültürel hazinesi dilin içerisinde saklıdır.

Ülkeler arasındaki bilimsel, siyasi, ekonomik, askeri, kültürel, sanatsal, ticari ve turizmle ilgili ilişkiler her gün daha da artmaktadır. Bu ilişkilerin sağlam zeminde oturtulabilmesi için iletişim içerisinde oldukları ülkelerin dillerini öğrenmeleri gerekmektedir.

Çok dillilik ve çok kültürlülüğün giderek önem kazandığı 21. yüzyılda Yabancı Dil Olarak Türkçenin öğretimi daha fazla önem kazanmaya başlamıştır ve bu önem gün geçtikçe daha da artmaktadır. Türkiye'nin dünya ülkeleriyle ticari, askeri, ekonomik vb. ilişkilerinin artması Avrupa, Amerika, Afrika, Asya ve özellikle Türk cumhuriyetlerinde Türkçeye karşı ilginin artmasını sağlamıştır. İlginin giderek çoğalması, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi ile ilgili yeterli sayıda kaynak olmaması gibi önemli bir eksikliği göz önüne sermiştir. Ayrıca Türkçe Eğitimi Bölümleri'nde Yabancılar Türkçe Öğretimi dersi ve bazı üniversitelerde Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi yüksek lisans programları bulunmasına rağmen, bu alana hitap eden bir eserin bulunmaması, bu eserin yazılmasında etkili olmuştur.

Bu kitap, alanda görülen eksiklikler, Türkçe Eğitimi Bölümlerinde okutulan "Yabancılar Türkçe Öğretimi" dersi içeriği ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans programlarındaki dersler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Türkçe öğretmeni adaylarına, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenlere, temelleri yeni atılan bu disiplin üzerine araştırmalar yapanlara ve özellikle "Yabancılar Türkçe Öğretimi" dersini yürüten öğretim elemanlarına faydalı olacağı düşünülen bu kitap, Türkiye'nin farklı üniversitelerinde görev yapan Türkçe öğretimi konusunda uzman akademisyenler tarafından hazırlanmıştır. Yazarlarımızın büyük bir kısmı Türkçeyi yabancı dil olarak uzun yıllar yurtdışında öğretmişlerdir.

Bu kitabın hazırlanmasına destek veren değerli çalışma arkadaşlarımıza, kitabın baskısı esnasında gerekli titizliği gösteren Pegem Akademi'nin çok değerli yönetici ve personeline ve emeği geçen herkese teşekkür ediyoruz.

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Aziz KILINÇ

Yrd. Doç. Dr. Abdullah ŞAHİN

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

1. Bölüm: Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Tarihçesi

Yrd. Doç. Dr. Adem İŞCAN

(Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
iscan55@hotmail.com)

A. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KURAM, YÖNTEM VE TEKNİKLER

2. Bölüm: Yabancı Dil Öğretiminde Motivasyon ve Stratejileri

Yrd. Doç. Dr. Abdullah ŞAHİN

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
abdsahin25@hotmail.com)

Arş. Gör. Ömer KOÇER

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
omerkocer@comu.edu.tr)

3. Bölüm: Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlke ve Kavramlar

Prof. Dr. Dinçay KÖKSAL

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
koksai.dincay@gmail.com)

Arş. Gör. Behice VARİŞOĞLU

(Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, bvarisoglu@hotmail.com)

4. Bölüm: Yabancı Dilde İletişimsel Yeterlilik Kavramının Tarihçesi ve Dil Öğretimine Yansımaları

Yrd. Doç. Dr. Hasan BAYRAKTAR

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
bayraktar@comu.edu.tr)

5. Bölüm: Yabancı Dil Öğretiminde Yaklaşım Yöntem ve Teknikler

Prof. Dr. Dinçay KÖKSAL

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
koksai.dincay@gmail.com)

Arş. Gör. Behice VARİŞOĞLU

(Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, bvarisoglu@hotmail.com)

B. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE PROGRAM VE MATERYAL

6. Bölüm: *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Öneriler*

Yrd. Doç. Dr. Ümit YILDIZ

(Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, umityildiz@akdeniz.edu.tr)

Okt. Hayrettin TUNÇEL

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, hayrettin_tuncel@hotmail.com)

7. Bölüm: *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Program Sorunu*

Yrd. Doç. Dr. M. Yunus ERYAMAN

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, yunuseryaman@gmail.com)

Arş. Gör. Fatih KANA

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, fatihkana@hotmail.com)

8. Bölüm: *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Kullanımı*

Dr. Murat ŞENGÜL

(Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, msengul2323@hotmail.com)

9. Bölüm: *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi için Hazırlanmış Ders Kitapları*

Yrd. Doç. Dr. Esin YAĞMUR ŞAHİN

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, esinsahin25@gmail.com)

Pınar KOÇBEY

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, fare1983@mynet.com)

C. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE TEMEL BECERİLER

10. Bölüm: Yabancı Dil Olarak Türkçe Konuşma Öğretimi

Prof. Dr. Dinçay KÖKSAL

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
koksai.dincay@gmail.com)

Okt. Ayşe DAĞ

(Baranovich Üniversitesi, aysedag@gmail.com)

11. Bölüm: Yabancı Dil Olarak Türkçe Dinleme Öğretimi

Yrd. Doç. Dr. Adem İŞCAN

(Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
iscan55@hotmail.com)

Arş. Gör. Gülnur AYDIN

(Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gulaydin25@hotmail.com)

12. Bölüm: Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Öğretimi

Doç. Dr. Aziz KILINÇ

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
akilinc@comu.edu.tr)

Okt. Mehmet TOK

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
mehmettok@comu.edu.tr)

13. Bölüm: Yabancı Dil Olarak Türkçe Okuma Öğretimi

Yrd. Doç. Dr. Salim RAZI

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
salimrazi@gmail.com)

Okt. Nalan RAZI

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Rektörlük,
nalantur@gmail.com)

14. Bölüm: Yabancı Dil Olarak Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi

Doç. Dr. Aziz KILINÇ

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
akilinc@comu.edu.tr)

Okt. Hüseyin DURU

(Fatih Üniversitesi, TÖMER, huseyinduru@gmail.com)

D. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE POLİTİKALAR VE KÜLTÜR

15. Bölüm: Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni

Yrd. Doç. Dr. Esin YAĞMUR ŞAHİN

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
esinsahin25@gmail.com)

Arş. Gör. Gülnur AYDIN

(Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gulaydin25@hotmail.com)

16. Bölüm: Yabancılar Türkçe Öğretiminde Yeni Gelişmeler Üzerine

Prof. Dr. N. Engin UZUN

(Ankara Üniversitesi, TÖMER, uzun@humanity.ankara.edu.tr)

17. Bölüm: Yabancı Dil olarak Türkçe Öğretiminde Hedef Kültür

Prof. Dr. Kemal YÜCE

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
kyuce@comu.edu.tr)

Arş. Gör. Ömer KOÇER

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, omerkocer@comu.edu.tr)

18. Bölüm: Yabancı Dil olarak Türkçe Öğretiminde Türk Kültür ve Edebiyatının Yeri

Prof. Dr. Ahmet KIRKKILIÇ

(Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ahmetk@atauni.edu.tr)

Arş. Gör. Oğuzhan SEVİM

(Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
oguzhan-sevim@windowslive.com)

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

GİRİŞ

1. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİ VE YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNİN TARİHÇESİ

Yabancı Dil Öğretimi	3
Yabancı Dil Öğretiminin Tarihçesi	7
Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminin Tarihçesi	9
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Tarihçesi	11
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Günümüzdeki Durum	19
Sonuç.....	26
Kaynakça.....	27

A. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KURAM, YÖNTEM VE TEKNİKLER

2. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE MOTİVASYON VE STRATEJİLERİ

Giriş.....	33
Motivasyon Nedir?	34
Motivasyon Kavramına Psikolojik Bir Bakış	36
Motivasyonun Yapısı	36
Yabancı Dil Eğitiminde Motivasyon	38
Yabancı Dil Eğitiminde Robert C. Gardner’ın Sosyal-Eğitim Modeli.....	40
Yabancı Dil Öğrenenler Nasıl Motive Edilir?	42
Kaynakça.....	45

3. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE TEMEL İLKE VE KAVRAMLAR

Yabancı Dil Öğrenmenin Önemi	49
Yabancı Dil Öğretimini Etkileyen Faktörler	51

Motivasyon.....	51
Hedef Dile/Kültürüne Karşı Tutum/Tavır	51
Zekâ.....	51
Gelişim Düzeyleri:	51
Öğrenme Üslupları.....	51
Yaş.....	52
Modalite.....	52
Öğrencilerin İhtiyaçları ve Beklentileri	52
Biliş Üstü Stratejileri Kullanma	52
Dış Faktörler	52
Öğretmen	53
Aile	53
Dili Kullanma Fırsatı	53
Zaman	53
Yabancı Dil Öğretiminin Dil bilimsel ve Eğitim Bilimsel Temelleri.....	53
Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlkeler.....	55
Yakından Uzağa İlkesi.....	56
Kolaydan Zora, Basitten Karmaşığa İlkesi	56
Somuttan Soyuta İlkesi.....	58
Bilinenden Bilinmeyene İlkesi.....	58
Yaparak Yaşayarak Öğrenme İlkesi	58
Güncellik İlkesi.....	59
Ekonomiklik İlkesi	59
Yabancı Dil Öğretiminde Genel İlkeler	61
Kaynakça.....	64

4. BÖLÜM

YABANCI DİLDE İLETİŞİMSSEL YETERLİLİK KAVRAMININ TARİHÇESİ VE DİL ÖĞRETİMİNE YANSIMALARI

İletişimsel Yeti Ne Demektir ve Nasıl Doğmuştur?	65
İletişimsel Yeti Hangi Alt Unsurlardan Oluşmaktadır?.....	69
Dilbilgisel Yeti.....	70
Söylemdil Yetisi	70
Toplumdilbilimsel Yeti.....	70
Stratejik Yeti	70

İletişimsel Yeti Kavramının Dil Öğretimine Etkisi: İletişimci Yaklaşım	72
Yetilerin Geliştirilmesi İçin Neler Yapılmalı?.....	75
Sonuç.....	77
Kaynakça.....	78

5. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE YAKLAŞIM YÖNTEM VE TEKNİKLER

Yabancı Dil Öğretiminde Anlam Karışıklığına Yol Açan Kavramlar	81
Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yaklaşımlar	83
Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler	90
Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Teknikler.....	101
Sonuç.....	109
Kaynakça.....	110

B. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE PROGRAM VE MATERYAL

6. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÖNERİLER

Giriş.....	115
Yabancı Dil Olarak Türkçe	115
Yabancılar Türkçe Öğretimine Ait Program Eksikliği.....	122
Öğretim Ortamları ile İlgili Sorunlar ve Öğretim Ortamlarında Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar	130
Metot ve Materyal Eksenli Sorunlar	134
Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri	137
Ölçme ve Değerlendirme Araçları Geliştirme İle ilgili Sorunlar	140
Sonuç ve Öneriler.....	141
Kaynakça.....	145

7. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE PROGRAM SORUNU

Giriş.....	147
Program Nedir?	149
İyi Bir Programın Önemi	149
Program Paradigmaları	150
Dil Öğrenme Stratejileri	151
Program Değerlendirme.....	153
Program Niçin Değerlendirilir?	153
Program Değerlendirme Çeşitleri.....	154
Program Değerlendirme Yaklaşımları ve Modelleri.....	155
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin İhtiyaçları.....	155
Sosyal ve Duygusal Destek İhtiyacı.....	155
Kültürel Destek İhtiyacı.....	156
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programında Kültürün Rolü	157
Dil-Kültür Etkileşimi	157
Dil Kültür İlişkisi İçerisinde Yabancı Dil Olarak Türkçenin Önemi	158
Yeni Yönelimler Işığında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı.....	159
Çoklu Zeka Kuramı.....	159
Yapılandırmacılık	161
Eleştirel Düşünme.....	161
Etkin Öğrenme	161
Yaşam Boyu Öğrenme	162
İşbirliğine Dayalı Öğrenme.....	162
Yaratıcı Düşünme.....	162
Beyin Temelli Öğrenme.....	163
Yansıtıcı Düşünme	163
Proje Tabanlı Öğrenme	163
Kaynakça.....	164

8. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ VE MATERYAL KULLANIMI

Giriş.....	167
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Teknolojiler	169
Görsel Araçlar ve Materyaller.....	169
İşitsel Araçlar ve Materyaller	174
Çok Duyulu / Etkinleştirilmiş Araçlar ve Materyaller	174
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Eğitim Teknolojisinden Yararlanma Biçimleri	179
2.1. Bilgisayar Destekli Dil Öğretimi (BDDÖ).....	179
2.2. İnternet Destekli Dil Öğretimi	181
2.3. Dilset Yayınları -Yabancılar Türkçe Öğretim Akademisi	184
Sonuç.....	186
Kaynakça.....	187

9. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ İÇİN HAZIRLANMIŞ DERS KİTAPLARI

Yeni HİTİT Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti	193
Yabancılar İçin Türkçe 1-2.....	194
Sevgi Dili Türkçe Öğretim Seti.....	196
Lale Yayınları Türkçe Öğretim Kitabı.....	197
Ebru Türkçe Öğretim Seti	199
Ana Dilim Türkçe Öğretim Seti	200
Adım Adım Türkçe Öğretim Seti	201
Turkuaz Türkçe Konuşalım Seti	203
Türkçe Öğrenelim 1-2-3-4	204
Türkçe Öğreniyoruz	204
Türkçenin Kapıları	205
Güzel Türkçeyi Öğreniyorum.....	205
Türkçe Öğreniyoruz- ORHUN.....	206
Türkçe Öğreniyoruz-GÜNEŞ	207
Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı	207
Açılım Türkçe Öğretim Seti	208
Kaynakça.....	210

C. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE TEMEL BECERİLER**10. BÖLÜM****YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE KONUŞMA ÖĞRETİMİ**

Giriş.....	213
Dil Kavramı	214
Konuşma ve Konuşma Becerisi	215
Konuşma	215
Konuşmanın Süreçleri	216
Konuşmanın Özellikleri	217
Konuşma Becerisinin Geliştirilmesi	220
Yabancı Dil Olarak Türkçe Konuşma Öğretimi	223
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Belarus'ta Öğretimi	226
Farklı Seviyelerde Türkçe Konuşma Öğretim Etkinlikleri	230
Sonuç.....	233
Kaynakça.....	233

11. BÖLÜM**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE DİNLEME ÖĞRETİMİ**

Temel Dil Becerisi Olarak Dinleme	235
Dinleme-İşitme Farkı	236
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisinin Önemi	238
Dinleyerek Öğrenme	242
Dinleme Eğitiminde Süreçler.....	243
Dinleme Becerisinin Ölçülmesi	251
Kaynakça.....	252

12. BÖLÜM**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE YAZMA ÖĞRETİMİ**

Giriş.....	256
Yazmada Karşılaşılan Sorunlar	257
Diller arası hatalar (Interlingual Errors)	257
Dil içi hatalar (Intralingual Errors).....	257
Gelişimsel Hatalar (Developmental Errors)	258

Düzeyleme Göre Yazma	259
İşlevsel Metinler	260
Akademik Metinler	261
Yazma Eğitiminde Yaklaşımlar	263
Yazma Eğitiminde Kullanılabilecek Teknikler	270
Yazmada Ölçme Kriterleri	275
Örnek Yazma Etkinlikleri	277
Kaynakça	278

13. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE OKUMA ÖĞRETİMİ

Okuryazarlık	282
Okumanın Tanımı	284
Okuma Amaçları	287
Okuma Süreci	289
Okuma Modelleri	291
Yoğun ve Kapsamlı Okuma	292
Okuma Becerisinin Dil Öğretim Yaklaşımlarındaki Yeri	292
Bütünçe Dil Bilimi	294
Sonuç	294
Kaynakça	295

14. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Giriş	299
Dil Bilgisinin Dil Öğretiminde Yeri Ne Kadardır?	301
Dil Bilgisi ile Üniteler Paralel Verilmeli	302
Dil Bilgisinin Öğretim Şekli	303
Öğretim Etkinlikleri	307
Dil Bilgisi Öğretiminde Şarkı Sözleri	310
Dil Bilgisine Uygun, Günlük Konuşma Metinleri	311

D. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE POLİTİKALAR VE KÜLTÜR

15. BÖLÜM

DİLLER İÇİN AVRUPA ORTAK BAŞVURU METNİ

Giriş.....	319
Siyasal ve Eğitimsel Bağlamda Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni.....	320
Avrupa Ortak Başvuru Metni Nedir?	320
Avrupa Konseyi Dil Politikasının Amaç ve Hedefleri	321
Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metnine Neden İhtiyaç Duyulmuştur?	323
Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninin Kullanım Alanları Nelerdir?	324
Benimsenen Yaklaşım.....	325
Ortak Başvuru Düzeyleri	325
Altı Düzeyli Bir Başvuru Çerçevesi	325
Üç Genel düzeyli bir ağaç gösterimi	326
Dil Öğrenimi ve Dil Öğretimi	331
Yabancı Dil Öğrenmede ve Öğretmekte İletişime Dayalı Ödevlerin Rolü	331
Dilsel Çeşitlilik ve Öğretim Programı	333
Değerlendirme	334
Değerlendirme Türleri.....	335
Kaynakça.....	336

16. BÖLÜM

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YENİ GELİŞMELER ÜZERİNE

Giriş.....	337
Yeni Gelişmeler	337
Yeni Sorunlar	339
Sonuç.....	340
Kaynakça.....	341

17. BÖLÜM**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE HEDEF KÜLTÜR**

Giriş.....	343
Kültür Nedir?	344
Kültür Öğrenmek Dil Öğrenmektir	345
Kültürle Bütünleştirilmiş Türkçe Öğretiminde Etkili Teknikler	349
Sonuç.....	352
Kaynakça.....	352

18. BÖLÜM**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
TÜRK KÜLTÜR VE EDEBİYATININ YERİ**

Giriş.....	355
Dil ile Kültür Arasındaki İlişki	356
Dil, Kültür ve Edebiyat Arasındaki İlişki.....	358
Yabancı Dil Öğretiminde Kültür ve Edebiyatın Yeri.....	360
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Türk Kültür ve Edebiyatı.....	365
Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Değerin Kullanımına Yönelik Etkinlik Önerileri	370
Kaynakça.....	380

GİRİŞ

1. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİ VE YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNİN TARİHÇESİ

Yrd. Doç. Dr. Adem İŞCAN

(Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
iscan55@hotmail.com)

1. Yabancı Dil Öğretimi

Dil, bir toplumun anlaşma vasıtası olduğu gibi aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve kültür aktarıcısıdır (Özbay, 2002: 15). Kültürün derinliklerinde dilin etkilerini, aynı dili konuşan insanların bütün eserlerinde o dilin dünyayı yorumlama biçimini belirlemek mümkündür (Kırkkılıç, 2002: 9). İkinci bir dili öğrenme, başka bir kültürü öğrenmenin ve onu tam anlamıyla algılayanın en kolay ve mükemmel yoludur.

“Anadilimizi öğrenirken onun düşünme ve değer sistemleriyle çevremizi algıladığımız gibi yabancı bir dil öğrendiğimizde de değişik değer sistemleri, algılama ve düşünme biçimleriyle tanışırız. Yabancı bir dil edinme, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup, kullanma değildir. Çeşitli toplumların dünyaya bakış açılarına, düşünme ve değer sistemlerine açılan bir kapıdır yabancı dil. Bir toplumun ya da bir toplumun bireylerinin çeşitli etkinliklerini, davranış biçimlerini kavrayabilmenin yolu, o toplumun dilini öğrenmek, bilmekten geçer. Kültürler arası etkileşimlerin hızla arttığı günümüzde bir ya da birkaç yabancı dil öğreniliyor. Yabancı bir dil ya da diller, bize bu dillerin dünyayı algılama biçimlerini ve değer sistemlerini tanıttığından, hem o dillerin kültürleriyle donanmış kişilerle her alanda daha iyi iletişim kurabilmemizi sağlıyor, hem de kendi düşüncemizi geliştiriyor, çevremizi genişletiyor, bunun da ötesinde kültürler arasında değişik ve aynı olan yanlar kendi varlığımızın, kendi benliğimizin bilincine daha iyi varmamıza ve kendi konumumuzu daha iyi belirlememize yardımcı oluyor.” (Ozil, 1991: 96).

Hızla küreselleşen dünyada ülkeler arası yakın etkileşimin doğal sonucu olarak yabancı dil öğretimi daha fazla önem kazanmıştır. Her dilin farklı bir kültüre açılan kapı olduğu doğrudur, özellikle medeniyetler arası yoğun etkileşim, öteki kültürleri de tanımayı bir tür zorunluluk hâline getirmiştir.

Pek çok ülke bugün, uluslararası ticaret, turizm ve gelişmiş teknolojiye dayalı çok kültürlü bir toplum kavramını benimsemeye başlamıştır. Sonuçta, küreselleşen çok kültürlü bir toplum da çok dilli bir toplum olmak zorundadır. (Putatunda, 2010) Yabancı dil öğretiminde bugün dil bilgisine dayalı yöntemlerden çok dilin kültürel yönüne ağırlık verilmektedir.

Bugün toplumlar arası iletişimin doğru ve etkin bir biçimde sağlanabilmesi için, dil bilgelis doğruluktan çok kültürel yöne odaklanan ve kültürler arası farklılıklara hoşgörü ile bakabilen yabancı dil konuşucularına ihtiyaç duyulmaktadır. (Kızılaslan, 2010: 81).

Bir yabancı dili bilmek, bireyin o dildeki sözcükleri ve dil bilgisi yapılarını bilmesinin yanı sıra, bu sözcük ve yapılardan yararlanarak o dili konuşan kişilerle sözlü ya da yazılı iletişim kurabilmesidir. Başka bir deyişle, bir dili bilmek yalnızca o dil hakkında gerekli olan dil bilgisi kurallarını bilmek, yani “dilbilgisel yeti” ye sahip olmak değildir. Aynı zamanda hangi ortamlarda hangi yapı ve sözcüklerin kullanılacağını bilmek demek olan “iletişimsel yeti” ye sahip olmak gerekmektedir. Bunu kazanabilmek için de o dilin kültürü hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir.

Yabancı dil öğretimi kültür öğretimidir. İnsanlar ait oldukları toplumun ve o topluma ait kültürün kelime ve kavramlarıyla kendilerini ifade ederler. Bütün kelime ve kavramların arkasında bir kültür geçmişi vardır. Bu sebeple öğretilen toplumun yapısı ve sosyal değerleri dikkate alınmalıdır (Avcı, 2002).

Yabancı dil öğretiminde kültürel öğelerin aktarılmasının büyük önemi vardır. Bununda çeşitli nedenleri vardır. Tomalin ve Stempleski’ye (1993: 89) göre kültür öğelerinin aktarılmasının 7 amacı vardır:

- Öğrencilerin her insanın davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
- İnsanların konuşmalarında ve davranışlarında etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürdeki ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin, bazı kelime ve cümleciklerin, kültürün bir sonucu olarak, hep aynı şekilde birbiri ardına geldiğinin farkına varmalarına yardımcı olmak.

- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili genellemeleri objektif gözle değerlendirmelerine yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili bilgi toplama becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak.
- Öğrencilerde hedef kültürle ilgili merak uyandırmak ve onların o kültürdeki insanlara empati duymalarını sağlamak.

Cortazzi ve Jin (1999: 196) İngiltere’de yabancı dil öğretimiyle ilgili materyallerin şu üç amaç üzerinde yoğunlaştığını belirtmişlerdir:

- Dili öğrenen kişinin karşılaşabileceği durumlarda kullanabileceği iletişim yetiyi geliştirmek.
- Dilin doğasına ve öğrenimine karşı bir farkındalık oluşturmak.
- Yabancı kültürü iyice incelemek, yabancı kültürdeki insanlara karşı olumlu tutumlar geliştirmek.

Kültür öğelerinin gerektiği biçimde aktarılmadığı durumlarda iletişimde sıkıntılar doğmaktadır. Bu sıkıntılar gülünç durumlara yol açabileceği gibi ciddi problemleri de gündeme getirebilir (Ozil, 1999).

Lado (1986: 55-58) bu konuyla ilgili olarak verilebilecek bazı örnekleri şöyle sıralamıştır:

İspanya’da boğa güreşi geleneksel bir spor ve eğlence aracıdır. İspanyol arkadaşının ısrarıyla arenaya giden bir Amerikalı ile İspanyol arkadaşının olaya bakış açıları farklı olacaktır. İspanyollar bu eğlenceyi seyretmek için arenaları doldurur ve matadorun boğayı öldürmesiyle kazanılan zaferi alkışlarlar. Fakat farklı bir kültürden gelmiş olan Amerikalı için durum hiç de böyle değildir. Onun gözündeki savunmasız bir boğa, elinde kılıç olan bir matador tarafından katledilmekte ve binlerce insan bu olayı alkışlamaktadır. Bu, hayvanlara karşı yapılan bir zulümdür ve insanlar da buna ortak olduklarından zalimdirler.

Genç bir İranlı, Amerika’nın küçük bir kasabasında trenden iner ve bir taksici çevirmeye çalışır. Beyaz plakalı bir arabaya durması için el işareti yapar, fakat araba geçip gider. Bu olay birkaç kere tekrarlanır ve en sonunda genç, Amerika’da taksilerin onu almak istemediğini düşünüp oteline kadar elinde bavuluyla sinirli bir şekilde yürür. Halbuki Amerika’da taksiler, İran’da olduğu gibi beyaz plakalı oluşlarıyla değil, yanıp sönen parlak işaretleriyle diğer araçlardan ayrılırlar. Bu genç de üniversite seviyesinde olmasına rağmen kültür öğesinin eksikliği sonucu böyle bir problem yaşamıştır.

Amerika'da "s" harfini uzatarak uzun bir "sssssss" sesi çıkarmak bir olumsuzluk ifadesidir. Konuşmacıyı dinleyen topluluğun yapılan işi beğenmediğini gösterir. Fakat İspanyolca konuşan ülkelerde bu sessiz olunması için yapılan bir çağrı anlamını taşır. İspanyolca konuşan bir topluluk önünde, konuşmasının ortalarında "sssssss" sesini duyan Amerikalı bir yazar önce şaşırıp, dinleyicilerin kendisini protesto ettiğini düşünür, daha sonra bunun sessizliği sağlamak için kullanılan bir yöntem olduğunu anlar.

Yabancı dil öğretiminde öğretilen dilin kültürel öğelerine yer vermek, dilin gramer kurallarının yanı sıra, temel kültürel özelliklerini de öğrencilere aktarmak, hem öğrenilen dili öğrenciler için daha anlamlı hale getirecek hem de yabancı dil öğrenmenin, zor, sıkıcı ve uzun zaman alan bir uğraş yerine daha zevkli ve kısa sürede öğrenilen bir uğraş olarak algılanmasını kolaylaştıracaktır. Ayrıca, öğrencilerin başka kültürleri tanıması, dünyada başka yaşam tarzında insanların da olduğunu farkına varması (özellikle küçük yaşta dil öğreniminde), öğrenenleri dil öğrenmeye karşı motive ederek öğrenme hızlarını arttırırken, başka kültürlerle sahip insanlar ile arasında empati kurmasına ve yabancı dil öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmesine de yardımcı olacaktır. (Er, 2006: 11)

Yabancı bir dil öğrenmek her şeyden önce yeni bir dünyaya kapılarını açmak, yeni yerler görmek, yeni insanlar ve kültürlerle tanışmak, tanıdık kavramlara ve düşüncelere değişik açılardan bakmak ve benzeri yeni deneyimler edinmektir (Yaylı ve Bayyurt, 2011: 1).

İnsanlar neden bir yabancı dil öğrenmeye ihtiyaç duyarlar? Bu soruyu yanıtlamanın en kolay yolu, ikinci bir dilin, dolayısıyla kültürün öğrenilmesinin daha doğrusu keşfedilmesinin insanlara ne gibi faydalar sağlayacağını bilmesidir.

Bireysel olarak ikinci bir dil öğrenmek, farklı kültürleri, geleneksel ritüelleri öğrenmenin yanı sıra, kişinin dünyaya bakış açısını değiştirir. Ayrıca kişi, başka insanların nasıl düşündüklerini daha derinlemesine algılar. Sosyal açıdan ikinci bir dil öğrenme, başka kültürleri algılama ve onları sevmeye duygusunu artırır (<http://www.yourdictionary.com>, 2010).

Yabancı dil öğrenmenin insanlara kazandıracığı nitelikler şu şekilde sıralanabilir:

- Dünyayı ve farklı bakış açılarını daha iyi tanımaları, anlamaları ve hoşgörü geliştirme.
- Kültürel gelişimlerini hızlandırmaları ve başka kültürler için farkındalık kazanma.
- Eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine sahip olma.

2. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE MOTİVASYON VE STRATEJİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Abdullah ŞAHİN

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
abdsahin25@hotmail.com)

Arş. Gör. Ömer KOÇER

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
omerkocer@comu.edu.tr)

1. Giriş

Bir kişinin herhangi bir görevi yerine getirmesindeki başarısının o kişinin büyük ölçüde o göreve karşı motive olup olmamasına bağlı olduğuna dair yaygın bir görüş vardır. Öğretmenler sınıflarında yüksek motivasyonlu öğrencileri başarılı öğrenciler olarak adlandırırken düşük motivasyonlu öğrencileri ise öğrenmeye karşı isteksiz ya da başarısız öğrenciler olarak adlandırırlar. Psikologlar insanoğlundaki en büyük sosyal değişkenlerden biri olan motivasyon kavramına daha kapsamlı bir anlam verirler. Onlara göre motivasyon bir davranışın harekete geçirilmesi, yönlendirilmesi ve devamlılığı olarak tanımlanır.

Motivasyon kavramı yabancı dil öğretiminde ele alındığında bu kavram Gardner ve Lambert (1972)'in on yılı aşan uzun bir araştırma sonrasında yayımlanan kapsamlı notlarının ardından seçkin ve uzun soluklu bir tartışma konusu olmuştur. Gardner ve Lambert'a göre başarılı bir dil öğrenme için yabancı dil öğrenen grubun hedef dili konuşan topluma yakınlığı yani o topluma ve o toplumun kültürel değerlerine karşı aşinalık kazanması gerekmektedir. Bu görüş onların *entegre motivasyon* (integrative motivation) kavramını ortaya atmalarında ilk basamak olmuştur. Entegre motivasyon “hedef toplumla yine o toplumun dilini kullanarak rahatça iletişime geçebilmek için bireyi o dili öğrenmeye/edinmeye iten yüksek güç olarak tanımlanır” (Gardner, Smythe, Clément & Gliksmann, 1976). Diğer taraftan *araçsal motivasyon* (instrumental motivation) ise bireyin bazı pragmatik gerekçelerle bir dili araç olarak öğrenme çabası olarak tanımlanır.

Gardner ve Lambert'a göre, entegre motivasyon bireyi başarılı bir şekilde yabancı dil öğrenmeye teşvik eder. Gardner ve onun Kanadalı meslektaşlarının, "entegre" motivasyonun daha baskın olduğu entegre-araçsal ikili teorisi daha sonra büyük bir oranda kabul görmüştür. Ayrıca daha sonra yapılan birçok deneysel çalışmayla bu teorinin geçerliği doğrulanmıştır.

Gardner ve meslektaşları teorilerini Kanada'da ikinci resmi dil olarak konulan Fransızca dilini öğrenen Ana dili İngilizce olan Kanadalı öğrenciler üzerine birçok araştırma yaparak doğruladılar. Bu araştırma ortamları yabancı dil öğreniminden ya da ikinci dil ediniminden ne anlaşıldığına ve öğrencilerin hedef dili o toplumun içerisinde maruz kalarak çok kültürlü bir çevrede mi edindiklerine yoksa bir program dahilinde yoğun dersler alarak kendi çevrelerinde mi o dili öğrendiklerine açıklık getirmesi açısından bir örnek teşkil etmektedir.

Yabancı dil eğitiminde motivasyon üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalara göre, öğrenciler yoğun bir şekilde bir kurs v.b. gibi durumlarda programa maruz kalarak o dili öğreniyor olsalar bile o dilin öğrenildiği yer eğer o dilin anadil olarak konuşulduğu bir ülkeyse, bu durumda öğrenciler o dili hem program dahilinde oldukları için öğrenmiş oluyorlar aynı zamanda günlük yaşantıları için hedef toplumla entegre olmaları gerektiğinden o dili edinmiş oluyorlar.

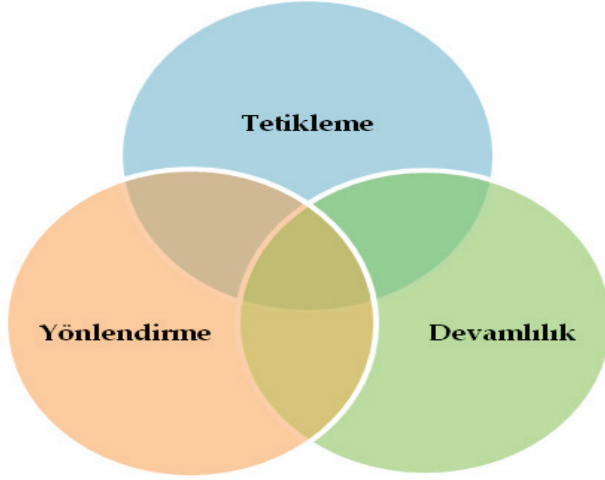
O halde kitabın bu bölümünde yabancı dil eğitiminde motivasyonun önemi üzerine kapsamlı bir alan yazın taramasıyla motivasyon kavramına psikolojik bir bakış sağlanacak. Ardından motivasyonun yapısı ve yabancı dil eğitiminde motivasyonun öneminden ve verimli bir dil eğitim süreci için öğrenenleri motive edici stratejilerden bahsedilecektir.

2. Motivasyon Nedir?

Motivasyon kelimesi Latince "movere" kelimesinden türemiştir. Anlamı İngilizce "to move" yani "harekete geçmek, hareket etmek" olarak Türkçeye çevrilir. Motivasyon bireyde davranışı tetikleyen, yönlendiren ve devamlı hale getiren içsel bir güç olarak tanımlanır (Steers ve diğerleri, 2003). Motivasyon teorileri ise insan davranışları neden ve nasıl tetiklenir ve yönlendirilir sorularına cevap ararlar. Motivasyon eğitim psikolojisi alanında en

önemli kavramlardan biridir. Aslında evrensel olarak kabul görmeyen birçok motivasyon teorisi olmasına rağmen motivasyon teorileri genel olarak *içerik* ve *süreç* teorileri olmak üzere sınıflandırılır.

Şekil 1. Motivasyon nedir?

Eğitim bilimleri alanında oldukça yaygın kullanım alanına rağmen motivasyonun tanımı üzerinde net bir fikir birliğine varılamamıştır. Uzmanlar genel olarak motivasyonu insan davranışını tetikleyen, yönlendiren ve devamlılığını sağlayan içsel bir güç olarak tanımlamaktadır. Bu üçleme elbette Dörnyei'nin (1996) ifadeleriyle örtüşür. Ona göre, “motivasyon teorileri genel olarak bireyin *neden* böyle davrandığını, bireyi bu davranışa iten tetikleyicinin *ne* olduğunu ve oluşan mevcut davranışın *nasıl* yönlendirildiğini ve davranıştaki devamlılığının *nasıl* sağlandığını açıklamaya çalışır ve bireyin her bir davranışı ayrı bir motivasyon teorisyle ilişkilendirir.”

Özetle, “Motivasyon” kavramının anlamı:

Belki de birçok uzmanın motivasyonun anlamı üzerinde hem fikir olduğu maddeler;

- Belli bir eylemin *seçimi*,
- Bu eylemde *devamlılık*,
- Bu eylemi gerçekleştirmek için harcanan *çaba*.

Diğer bir ifadeyle, motivasyon aşağıdakilerden sorumludur;

- İnsanlar *neden* birşeyleri yapmaya karar verir,
- İnsanlar karar verdiği eylemi devam ettirmeye *ne kadar* isteklidir,
- İnsanlar devam ettirdiği eylemi *ne kadar* sürdürebileceklerdir.

3. Motivasyon Kavramına Psikolojik Bir Bakış

Eğitim bilimleri alanında motivasyon konusunda altı çizilmesi gereken beş tür görüş vardır: (1) Motivasyon kuramsal bir yapıdır. Bireyin belli bir çevredeki davranışından sonuçlar çıkarabiliriz fakat bu sonuçları kendi biliş seviyemizle kesinlikle ölçemeyiz; (2) motivasyon kavramını kendi bilişsel çıkarımlarımızdan hareketle bireyin davranışlarını açıklayan bir kavram olarak her zaman kullanmamamız gerekir yani bir kişinin motivasyonu o kişinin davranışını tam olarak açıklayamaz sadece o kişinin davranışı bizim çıkarım yapmamızı sağlar. Yani bu çıkarımlar kişinin ya da belli bir grubun gelecekte ne tür davranışlar sergileyeceğine dair daha doğru tahminlerde bulunmamızı sağlar; (3) motivasyon muhtemelen birçok faktör içinde insan davranışını etkileyenlerden sadece biridir öyle ki kişinin sadece motivasyonunu ölçüt alarak gelecekteki davranışları üzerinde kesin tahminlerde bulunmamız mümkün değildir; (4) motivasyon merak faktörünü (Berlyne, 1963) başarı faktörünü (Fyans, 1980), kaygı faktörünü (Tobias, 1979) kapsayan ve bireyin kontrolünü elinde tutan (DeCharms, 1976) bir şemsiyedir; (5) eğitim psikolojisinde motivasyon kavramı doğası gereği bizi sorgulamaya yönlendirir. Bir öğretmen öğrencisinin motivasyonunu etkilemeye çalışırken yani öğrencide mevcut olan motivasyonu artırmaya çalışırken aynı zamanda toplum üzerine bir etki yapmış olur. Otorite için saygıya bağlı olan *sosyal dürtüler*, rekabete ve en iyi rakipleri görüp güdülenme sistemine bağlı olan *kişilerarası dürtüler*, kişisel özerkliğe ve kendine güvene vurgu yapan *içsel dürtüler*, işte bunlar sınıf ortamında üç tür güdüleyici olarak adlandırılır. Aynı zamanda bu güdüleyiciler sınıf içerisinde potansiyel olarak farklı öğrenci tiplerine yönelirler.

Yukarıda adı geçen beş psikolojik motivasyon türü bize motivasyonun kolay bir şekilde tanımlanamayacağını ve motivasyon kavramına çok titiz ve dikkatli bir şekilde yaklaşmamız gerektiğini söyler.

4. Motivasyonun Yapısı

Anlam yükleme teorisi (attribution theory), *arzulanan başarı* (achievement motivation), *kaygı* (anxiety) ve *öz-saygı* (self-esteem) motivasyonun temel yapıları olarak adlandırılır. Motivasyonun bilinen en iyi teorilerinden biri anlam yükleme teorisi. Şüphesiz ki anlam yükleme teorisi ile ilgili en iyi araştırmalar Weiner (1979) tarafından yapılmıştır. Anlam yükleme teorisi *bilgiyi araştırmanın* insan güdülenmesinin temel sebebi olduğunu iddia eder. Bu bilgi araştırması bireyin kişiler arasında ya da okul çevrelerinde v.b. gibi var olduğu çevrelerde başarı ile ilişkilendirilen “neden” sorularını kapsar. “Neden Asya’dan daha düşük notlar aldım?” ya da “Neden Asya benimle öğle yemeği yemeyecek?” v.b. gibi sorular bir an-

lam yüklemeye dönük cevaplara öncülük eder – yani birey elde ettiği cevapların sebeplerini başarıya ya da başarısızlığa yükler. Burada vurgulanan temel nedenler kabiliyet, çaba ve görevin zorluğudur. Anlam yüklemeye özgü bu nedenleri sistemli bir hale getirmek için Weiner üç boyutlu bir tablo çizer: kontrol merkezi (*içsel ya da dışsal*), istikrar (*durgun ya da değişken*) ve kontrol seviyesi (*kontrol edilebilir ya da kontrol edilemez*). Ona göre içsel nedenler arasında kabiliyet durgun ya da değişkendir. Çabalar durgundur fakat kontrol edilebilir. Görev zorluğu ise birey tarafından dışsal, durgun ve kontrol edilemez olarak adlandırılır.

Motivasyonun yapılarından biri olan arzulanan başarı anlam yükleme teorisi ile yakından ilişkilidir. McClelland ve diğerleri (1953) “*başarıya ihtiyaç*” olarak adlandırılan güdü türü üzerine araştırmalar yapmışlardır. Arzulanan başarı bireyin başarı ölçütü olarak en iyi standartlara ulaşma çabası ile ilişkili eylemler anlamına gelmektedir (Vidler, 1977). Ayrıca bireydeki başarı-eğilimli davranışlar içerisinde bir dizi faktör vardır. Bunlar başarıma güdüsü, başarısızlıktan kaçınma güdüsü, olası başarı algısı ve içsel başarı değeridir.

Güdüleyici güç olarak kaygının rolü köklerini Freud’un psikoanalitik teorisinden alır. Freud (1959) kaygı faktörünü güdüleyici güçten ziyade içsel bir bilinçsiz korku olarak adlandırmasına rağmen Sullivan (1948) korku ve kaygı faktörlerini net bir şekilde birbirinden ayırır. Kaygı iç gerilimin bir yansımasıdır oysa korku daha gerçekçi ve dış tehlikelerle mücadele etmeye dönük bir mekanizmadır. En azından orta düzeyde bir kaygı, bireyi uyuşuk ruh halinden çıkarmaya yardımcı olur. Kaygıyı test etmeye dönük olarak Ball (1982) yaptığı araştırmada bazı öğrenciler için kaygının olumsuz sonuçlar doğurduğunu ve birçok öğrenci için ise olumlu sonuçlar doğurduğunu vurgulamıştır.

Bir öğrencinin davranışının yine o öğrencinin kendi öz-benliğinin¹ bir işlevi olduğu görüşü eğitim teorilerinin uzun zaman kabul gören bir klişesi olmuştur. Bir öğrenci kendi öz-benliğinde kendisini sınıfın başarısız elemanı olarak düşünürse muhtemelen sınıfın başarısız elemanı gibi davranacaktır. O halde eğitimcilerin öğrencilerin öz-benliklerini geliştirici yolları araştırmaları gerekmektedir. Öz-saygı öğrencinin davranışındaki değişimleri etkileyen değerli bir araç olmanın yanında aynı zamanda kendi içerisinde değerli bir amaçtır. Öz-saygının başarıyı etkilemeyeceği düşünülse de akademik başarı ve öz-saygı arasındaki ilişki yadsınamaz.

1 Kişinin kendi kimliği, değeri, yetenekleri, sınırları, değer yargıları, amaçları, vb. gibi kendisi hakkındaki görüşlerinin, duygularının ve tutumlarının tamamı; kendi benliğine ilişkin tanımı; kendine ilişkin zihinsel tablosu.

3. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE TEMEL İLKE VE KAVRAMLAR

Prof. Dr. Dinçay KÖKSAL

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
koksal.dincay@gmail.com)

Arş. Gör. Behice VARİŞOĞLU

(Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
bvarisoglu@hotmail.com)

Yabancı Dil Öğrenmenin Önemi

Sanayi ve ekonomideki gelişmelerin beraberinde getirdiği teknolojinin yaygınlaşmasıyla giderek önem kazanan yabancı dil, insanlar arasındaki ilişkiyi ve etkileşimi kolaylaştıran en pratik iletişim aracıdır. Kültürel değerlerin başkalarına aktarımı, farklı kültüre ait değerleri tanıma isteği, farklı dilleri konuşan insanlarla ortak bir dilde buluşma ya da başka bir toplum içinde yaşayabilme arzusu dil öğrenmeye karşı ilgiyi arttırmakta ve yabancı dil öğretiminin önemli bir konu olmasını sağlamaktadır. Bunun yanında hem bireysel hem de örgütsel olarak yürütülen eğitim, kültür, bilim, sanat, ticaret, siyaset, turizm, spor gibi pek çok alandaki ilişkiler de yabancı dil öğrenmeye duyulan ihtiyacı arttırmaktadır.

Yabancı dil öğretiminin başlıca amacı öğretilen dilin etkili bir şekilde kullanımını sağlamaktır. Bunun için öncelikle hangi amaç için dil öğrenildiği belirlenmelidir (Başkan, 1983: 145). Öğretilen dilin belirlenen amaç doğrultusunda işlevsel bir şekilde kullanılması için dilin kalıcılığına önem verilmelidir. Bu durum, zengin bir kelime hazinesine sahip olmaya bağlıdır.

Yabancı dil öğretiminde öğrencilerin ve öğretmenlerin öğretilen dille ilgili değişik bakış açıları geliştirmeleri ve öğrenme öğretme sorumluluğunu paylaşmaları gerekir. Her ikisi de dili tanımalı ve en yeni, en gelişmiş öğretim yöntemlerinden ve araçlarından haberdar olmalıdırlar (Bayyurt ve Yaylı, 2009: 1). Yabancı dil öğrenenler, ana dillerinden edindikleri dille, düşünme biçimleriyle, kültürleri ve

duygularıyla ilgili beceri ve etkinliklerini öğrendikleri dile aktarabilirlerse (Bayyurt, 2009: 30), öğrenmeleri kalıcı ve işlevsel olur.

Yabancı dil öğrenmenin faydaları ve nedenleri kişiye göre değişmekle birlikte pek çok kişi için geçerli olabilecek ortak neden ve faydalar vardır. Vahapoğlu (2009: 4-11), bu nedenleri ve faydaları şöyle sıralamaktadır:

- *Yurt dışında eğitim alabilmek*
- *Yaşadığımız ülkeyi daha yaşanabilir bir hâle getirebilmek için gelişmiş ülkelerden haberdar olmak*
- *Yurt dışına yapacağımız seyahatlerde kolaylık yaşamak*
- *Yabancı dildeki yayınları okuyabilmek ve yenilikleri izlemek*
- *Daha uzun süre yaşayabilmek*
- *Akademik kariyer yapabilmek*
- *İleri yaşlarda yabancı dil öğrenmek zorunda kalmamak*
- *Anlama ve hatırlama becerilerini geliştirmek*
- *Kendimize olan güvenimizi ve özsaygımızı yükseltmek*
- *Bazı seçkin uluslararası dernek, vakıf vb. yerlere üye olabilmek*
- *Kendi ana dilimizi daha iyi öğrenebilmek*
- *Daha hoşgörülü ve esnek bir insan olabilmek*
- *Teknolojiden yararlanmak*
- *Kendimizi daha iyi ifade edebilmek*
- *Daha fazla maaş alabilmek*
- *İş hayatındaki rakiplerimize üstünlük sağlamak*
- *Başarılı bir iş görüşmesi, eğitim semineri konuşması vb. yapabilmek*
- *Kendi kültürümüzü tanıtmak ve temsil edebilmek*
- *Dil sınavlarını geçmek ya da bunlardan yüksek not almak*
- *Yurt dışında çalışmak*
- *İlgi alanımızı genişletmek ve can sıkıntımızı gidermek*
- *Arkadaş edinmek*
- *Sanatsal ve edebi faaliyetleri takip etmek*
- *Başka derslerde başarılı olmak*
- *Yabancı dil bilen kişilerin yapabileceği meslekleri yapabilmek*

Yabancı Dil Öğretimini Etkileyen Faktörler

Yabancı Dil öğretiminde önemli faktörleri (öğrencinin kendisi ile ilgili olan) şu şekilde sıralayabiliriz:

Motivasyon

Öğrencilerin motivasyonu iç ve dış motivasyon olarak ikiye ayırmaktayız. İç motivasyon kişinin kendisinin hedef dilin kültürünü öğrenmek, insanlarıyla iletişim kurmak gibi niyetlerle yabancı dil öğrenme isteği gibi kişinin kendi içinden gelen motivasyondur. Bunun yanı sıra kişinin herhangi bir menfaat elde edebilmesi için – terfi almak, maaşında artış elde etmek, daha iyi bir iş edinmek gibi- dürtülerle kişide öğrenme isteğini oluşturan motivasyondur. Yukarıda sayılan amaçları da bu çerçevede değerlendirebiliriz.

Hedef dile/kültürüne karşı tutum/tavır

Öğrencilerin öğrenecekleri hedef dile karşı, kültürüne ve insanlarına karşı tavrı olumsuzsa doğal olarak o dili öğrenme isteği de olmayacak tavrı olumsuz olacaktır. Öğretmenin görevi olumlu olan tavrı olumlu olarak korumak olumsuz tavrı da olumluya dönüştürmektir.

Zekâ

Öğrencilerin zekâ düzeyleri ve türleri farklılık gösterebilir. Zekânın çeşitli tanımları mevcut ancak Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı ile daha geniş bir anlam kazanmıştır. Dil Zekâsı, Müzik Zekâsı, Matematiksel Zekâ gibi. Etkinliklerde bunlara yer verilmesi gerekir.

Gelişim Düzeyleri:

Bunların dışında öğrencinin öğrenmesini etkileyen bir diğer faktör de gelişim düzeyleridir. Öğrencilerin kendi dilindeki gelişimi zihinsel/bilişsel, fiziksel, sosyal, duygusal ve kişisel gelişim düzeylerini dikkate almak gerekir aynı zamanda vereceğimiz eğitimin öğrencilerin bu gelişimine katkı vermesi de gerekir.

Öğrenme Üslupları

Öğrenme üslupları öğrencilerin tercih ettikleri üsluplar açısından farklı sınıflandırmalar yapılır. Örneğin bazı öğrenciler tümünden gelim bazıları da tüme varım yoluyla öğrenirler. Bu nedenle öğretmen her iki öğrenme üslubuna göre dersini